

УДК 94(477.83)“1944”

Р 123

Михайло РОМАНЮК

ВІЙСЬКОВІ ДІЇ ВІДДІЛІВ УПА ЗОЛОЧІВСЬКОЇ ОКРУГИ В ПЕРІОД НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

У статті проаналізовано основні напрями військової діяльності повстанських відділів Золочівської округи ОУН від моменту їх створення у січні 1944 р. і до встановлення радянської влади в регіоні у липні того ж року; висвітлено особливості бойових акцій відділів УПА на протинімецькому, протипольському та протибільшовицькому відтинках боротьби.

Ключові слова: Золочівська округа ОУН, ОУН, УПА, бойові дії.

Актуальність статті визначається необхідністю комплексно дослідити низові адміністративно-територіальні одиниці підпілля ОУН як ключовий елемент організаційної структури українського визвольного руху середини ХХ ст. Важливість теми зумовлена дискусіями, які відбуваються сьогодні в Україні навколо тематики ОУН – УПА, і передусім безпосередньої участі повстанського руху у боротьбі з гітлерівськими окупантами.

Історіографічний аналіз свідчить про відсутність окремого спеціального дослідження з окресленої проблеми. Поодинокі факти щодо бойових дій повстанських відділів Золочівщини містяться переважно у працях, де узагальнено досвід боротьби ОУН – УПА та окремих краєзнавчих нарисах [1], [2], [14], проте вони не відтворюють цілісну картину тогочасних подій. Ряд матеріалів за цією темою вміщено в опублікованих збірниках документів видавництва “Літопис УПА” [8], [9], [10]. Вартісними є також спогади учасників та очевидців тих подій: Р.Загоруйка [4], П.Якиміва [16], М.Скорупського [15],

І.Рибчинського [13], Г.Кані [12] та інших. Нові дані почерпнуто

© Романюк Михайло, 2010

з архівних джерел, зокрема, матеріалів Галузевого державного архіву Служби безпеки України (далі – ГДА СБУ) [VII], [VIII] та Архіву Управління Служби безпеки України у Львівській області (далі – Архів УСБУ ЛО) [I], [II], [III], [IV], [V], [VI].

Метою статті є розкриття напрямів військової діяльності повстанських відділів на теренах Золочівської округи ОУН та вивчення особливостей їхніх бойових акцій проти нацистських окупантів, польського підпілля та радянських партизанських загонів.

На початок 1944 р. український визвольний рух мав уже сталу, добре розбудовану організаційну та адміністративно-територіальну структурну вертикаль, у якій ключову роль відігравали округи – найбільші самостійні підпільно-бойові одиниці. Золочівська округа ОУН, як елемент цієї вертикалі, здебільшого співвідносилася з межами однойменної округи (крайсу) за німецьким окупаційним адміністративно-територіальним поділом та підпорядковувалася Львівському обласному проводу ОУН. Тепер це територія сучасних Бродівського, Буського та Золочівського районів Львівської області.

З наближенням до Галичини лінії німецько-радянського фронту ОУН(б) у краї активізувала свою роботу в напрямку підготовки всенародного повстання задля здобуття незалежності України. У грудні 1943 р. Українська Народна Самооборона прийняла назву УПА-Захід. Тоді ж на основі УНС Львівської області була створена воєнна округа 2 “Буг”, командиром якої був призначений Остап Линда – “Ярема”. Йому ж, як командирі ВО “Буг”, із цього часу почали підпорядковуватися й відділи УНС Мар’яна Кравчука – “Малинового”, Романа Загоруйка – “Лапайдуха”, Івана Котули – “Іванка” та Михайла Карпія – “Чорногори”, які діяли на території Золочівської округи ОУН.

Третього січня 1944 р. розпочалося переформування відділів УНС в УПА, яке досягло свого апогею у березні – квітні цього ж року. Варто наголосити, що саме стрільці УНС склали кістяк перших регулярних сотень УПА Золочівщини.

Загалом піднімецький період – це час активного творення та вишколу відділів УПА на теренах Золочівської округи ОУН, як зрештою, і в цілій Галичині.

Зважаючи на стратегічну мету розгортання українського національно-визвольного руху – підняття у відповідний момент всенародного повстання задля здобуття Української Самостійної Соборної Держави [11, 131], в інструкціях Проводу ОУН і Головного Командування УПА визначалися основні тактичні військові завдання на окреслений період: а) організаційно-мобілізаційні; б) вишкільні; в) бойові.

Реалізація організаційно-мобілізаційних завдань покладалася на окружні проводи. Вже у січні – на початку лютого 1944 р. кожна округа мала організувати одну стрілецьку сотню та підготувати до мобілізаційної готовності другу. Всі члени ОУН зобов'язувались у будь-який визначений момент поповнити лави УПА. На окружних провідників покладалася безпосередня відповідальність за організацію сотень у підлеглому їм терені.

Другий напрям військової діяльності передбачав проведення загальної військової підготовки всіх членів ОУН та забезпечення кадрового вишколу повстанських відділів.

Бойові завдання мали зводитися до т. зв. “самооборонних дій”, мета яких розкрита у “Тактичній інструкції” ГВШ УПА від 24 грудня 1943 р.: “Найвищим завданням хвилини є активно зберегти якнайбільше фізичних, духових і матеріальних сил і засобів нації для вирішального моменту боротьби. У зв'язку з цим УПА переводить у терені тільки самооборонні дії. Самооборонні дії мають за завдання при якнайменшій власній втраті сил і засобів зорганізуватися, вишколитися і зберегти якнайбільше фізичних, духових та матеріальних сил нації для слушного моменту” [VIII, 219].

Уже впродовж січня – лютого 1944 р. на виконання спеціальної інструкції Проводу ОУН (січень 1944 р.) [VII, 247 – 252] на теренах Золочівщини, у Пеняцьких лісах, силами окружного проводу на базі УНС була сформована перша сотня УПА у складі двох чот: “Чорногори” та “Іванка”. На початку командиром сотні, правдоподібно, був “Корнієнко”, згадки про якого трапляються у спогадах та історичних нарисах [1, 186]; [16, 56]. Однак невдовзі сотню від нього перебрав “Чорногора”,

натомість першу чоту очолив Петро Якимів – “Білий”. Згодом до складу цього відділу була передана колишня чота УНС Р.Загоруйка – “Лапайдуха”, командиром якої на початку березня 1944 р. був призначений Михайла Цимбалко – “Ткаченко” [16, 54 – 59]; [4, 183]. “Лапайдух” разом з групою інших кандидатів до старшинської школи УПА “Олені” від Золочівської округи ОУН відійшов на вишкіл у Карпати.

Зауважимо, що процес та механізми формування відділів УПА на теренах Золочівської округи порівняно з іншими округами значно відрізнявся від такого ж явища в інших округах ОУН Львівської області. Тут місцевий провід був змушений розраховувати передовсім на місцеві кадри. Натомість, для прикладу, в північній і західній частині Львівщини додатковий поштовх для творення відділів УПА дало прибуття у грудні 1943 р. з Карпат сотні УНС “Трембіта” під командуванням Івана Капала – “Бродяги”. Її досвідчені вояки склали основу для кількох нових відділів УПА на Львівщині. Два рої з третьої чоти відійшли в Сокальщину до сотні УНС Івана Козярьського – “Корсака”, чотовий “Петренко” з групою вояків – у Любачівщину та Яворівщину. На місці, у Жовківщині, залишилася чота “Чорноморця”, на базі якої до березня сформовано сотню “Пролом” під командуванням І.Капала – “Бродяги” [8, 227 – 229]; [12, 20]. Тоді ж у північну Львівщину прибула група командирів зі старшинської школи УПА “Лісові чорти” УПА-Північ, які також долучилися до формування повстанських відділів, що дало змогу на весну сконцентрувати тут доволі потужні збройні формування. З огляду на ці обставини стає зрозумілим, чому навесні 1944 р. на допомогу українському населенню Закерзоння були направлені насамперед відділи УПА з північно-західної Львівщини.

Упродовж зими 1943 – весни 1944 рр. на теренах Золочівської округи, що прилягають до Волині, і в Бродівському повіті періодично діяли також відділи УПА з інших теренів, насамперед з Волині, які відступали перед лінією фронту, що швидко просувалася до Галичини. Однак вони, за наявними даними, не брали участі у формуванні місцевих підрозділів УПА, а в основному рейдували тереном та здійснювали захист місцевого населення перед нападами німецьких військ, польських боївків та

загонів радянських партизан. Так, у спогадах згадується про діяльність тут у кінці 1943 – на початку 1944 рр. сотні Левка Матвійчука [1, 186]. У середині січня 1944 р. на терени Брідщини прибула сформована на Зборівщині сотня УПА “Корнієнка” у складі чот “Чорноти”, “Морозенка” та “Шугая” [1, 184]. У південній частині Брідщини часто появлявся курінний “Кривоніс” з Тернопільщини [16, 56]. У березні 1944 р., прагнучи вийти з міжфронтової смуги, в район с. Черниця Підкамінського (тепер – Бродівського) району прибув курінь Максима Скорупського – “Макса”, відділи якого діяли тут до травня 1944 р. [15, 224 – 237].

Чотовий сотні УПА Левка Матвійчука Степан Береза так згадував про побут свого відділу на теренах Брідщини:

“Нашим завданням було винищувати більшовицьких партизанів та охороняти місцеве населення перед нападами польських боївків, що були організовані в польських селах та присілках. Ми мали бути в сталих рейдах по цілому повіті, головню в лісистих околицях попри р. Стир. Переходили річку Солонівку, Сестратин і доходили на Волинь до річки Пляшівки. Оперували ми цілою сотнею а часто ділилися на чоти. Перша чота під командою чотового Довбуша, друга – під командою чотового Дуба, та моя третя, часами по кілька тижнів ми не бачилися, бо були в різних сторонах брідського повіту...

Зима із 1943 на 1944 була відносно спокійна в цих теренах. Весною 1944 року почалася більша активність німців та польських боївків. Дуже часто окремі рої заходили до поодиноких сіл і з місцевим населенням охороняли села перед нападами. Вистачало кілька серій з автомата, щоб настрашити та відігнати непрошених гостей. Цілий час була стисла співпраця з сільською самообороною. До сутичок із поляками не доходило. Вони звичайно тікали й скривалися по своїх селах...” [1, 186].

У цей перехідний період між функціонуванням УНС і розгортанням відділів УПА на теренах Золочівської округи ОУН діяло багато осередків, де члени та симпатички організації проходили військовий та ідейно-політичний вишкіл. Такі вишколи, зокрема, проводилися в районі сіл Боратин, Черниця, Ражнів, Голубиця, Соколівка, Сестратинських лісах на Волині та багатьох інших місцях. Одну з таких вишкільних баз у Боратинському лісі на Брідщині організував військовий

референт Золочівського повітового проводу ОУН Григорій Котельницький – “Шугай”, де впродовж зими 1943/1944 рр. проходили військову підготовку понад 30 членів ОУН з околиць сіл Підгірці, Загірці, Хватів тодішнього Олеського (тепер – Бродівського та Буського) району [V, 13 – 14].

Навесні 1944 р. в лісові масиви, що біля с. Романів Перемишлянського району, були стягнуті всі підвідділи УНС, УПА, вишкільні чоти та боївки ОУН Золочівської округи [I, 49 – 50]; [VI, 26]; [4, 105]. Саме тут відбулося остаточне переформування відділів УПА та створено перший в окрузі курінь Г.Котельницького – “Шугая” у складі трьох сотень: І.Котули – “Іванка”, Р.Гуди – “Тигра” та М.Кравчука – “Малинового” [IV, 286; 13].

Поряд із перерахованими відділами у спогадах учасників тих подій згадується також сотня УПА під командуванням “Сокола”, однак детальнішої інформації про її діяльність наразі не віднайдено [4, 187].

Проаналізовані джерела дають підстави також стверджувати, що впродовж весни – літа 1944 р. на теренах Золочівської округи ОУН діяло багато вишкільних чот чисельністю 50 – 60 осіб. Згадані чоти мали своїх інструкторів, які під час рейдування тереном здійснювали вишкіл стрілецтва. Після завершення підготовки особового складу підвідділу його стрільці відправлялися в регулярні відділи УПА, а інструкторський склад отримував нових рекрутів для навчання. Серед інструкторів і командирів таких вишкільних чот можна назвати Григорія Каню – “Бистрого”, Володимира Царика – “Оленя”, “Ведмедя” та інструктора-східняка “Сокола” [3; 12].

Степан Голяш у нарисі про діяльність УПА у Бродівському повіті згадує про функціонування в північній Брідщині впродовж весни – літа 1944 р. підстаршинської школи під командуванням “Сірого”. Однак на сьогодні не вдалося віднайти будь-яких документальних підтверджень існування такого вишкільного табору. Можливо, що мова йде про підстаршинську школу “Лісові чорти”, яка діяла у зазначений період на Золочівщині, проте це питання потребує подальшого дослідження.

Бойова діяльність збройних відділів Золочівщини періоду німецької окупації проводилася за трьома напрямками: протинімецькому, протирадянському та протипольському. Розглянемо найхарактерніші приклади збройних акцій відділів УПА Золочівщини за перерахованими напрямками.

На протинімецькому фронті бойові операції відділів УПА, відповідно до визначеної Проводом ОУН тактики “самооборонних дій”, зводилися до невеликих боїв та сутичок із каральними загонами, наскоків на бази та склади ворога з метою захоплення різного військового спорядження тощо.

Узимку 1944 р. сотня УПА “Чорногори” неподалік від траси Львів – Київ, що в районі с. Лучківці Бродівського району наскочила на колону німецьких машин з військовим спорядження. У результаті цієї операції вдалося захопити велику кількість взуття, зброї та амуніції, які були перевантажені на сани та доставлені у розташування повстанських відділів. Сотня без втрат відступила в напрямі с. Боратин Бродівського району [16, 56 – 57].

Досить частими були напади повстанських відділів на німецькі транспорти. Відомо про проведення численних операцій, зокрема, на території Бродівського району: біля с. Білявці знищено німецьку автомашину, а біля с. Конюшків – військову підводу [III, 43]; у січні 1944 р. в районі с. Лешнів із засідки вбито дев’ятьох німців, забрано зброю та спалено автомашину [II, 40].

У березні 1944 р. боївка ОУН зліквідувала трьох німецьких солдатів у с. Вишнівчик Перемишлянського району, які грабували місцеве населення. Того ж місяця чота УПА П.Якиміва – “Білого” – здійснила наскок на німецький лігеншафт у цьому ж селі, де захопила значну кількість продуктів для своєї сотні [16, 62 – 63]. За спогадами П. Якиміва відомо, що навесні 1944 р. його чота в районі с. Пеняки Бродівського району знищила трьох німецьких жандармів [16, 64].

18 квітня 1944 р. чоти П.Якиміва – “Білого” та І.Котули – “Іванка” з сотні УПА “Чорногори” між селами Шпиколоси та Коропчик Золочівського району влаштували засідку на каральний загін, що складався з німецьких частин СД та поліції, до складу якої входили поляки-колаборанти. Під час бою карателям, від рук яких у с. Шпиколоси загинуло щонайменше

22 українців та було спалено понад 190 селянських господарств, було завдано відчутних втрат. Повстанці ж втратили шість чоловік убитими та четверо пораненими [16, 73 – 75].

Від 1942 р. в околиці сіл Гути Пеняцької та Підгірців, де жило багато поляків, діяв перший радянський партизанський загін під командуванням П.Кундіуса. Поступово він розростався за рахунок місцевого польського, шовіністично налаштованого населення, так що 90% його складу становили поляки. Намагаючись повністю опанувати терен, радянські партизани здійснювали напади і на українські села, тероризували їхнє населення, вбиваючи при цьому місцевих активістів [6, 183 – 184].

Влітку 1943 р. на теренах округи з'явилися рейдуючі з Волині з'єднання радянських партизан, але тоді їм зуміли дати відсіч відділи УНС та місцеві боївки самооборони. Ситуація ускладнилася на початку 1944 р., коли сюди прибули значні партизанські сили, які йшли попереду фронту, що наближався до Галичини. 27 січня 1944 р. через північні села Брідщини на Радехівщину пройшло з'єднання червоних партизан чисельністю до 700 осіб, яке спалило села Нивиці і Трійця та у звирячий спосіб замордувало 36 місцевих жителів [10, 21 – 27]; [7].

Ситуацію того часу добре змальовує повстанський звіт: “Дня 20.II.44 большевицька партизанка, передершись з Волині переходила через село Пеняки пов[іту] Броди, що начислювала около 600 людей... З Пеняк згаданий загін подався до с. Гута Пенятська, одна частина тут залишилася, інша зложена з двох груп в числі до 60 чол. подалася на села Тростянець, Зарваниця, ще інша, зложена з около 80 кіннотчиків і разом до 300 чоловік подалася на села Гавареччина, Підли[с]ся, Закомар'я. Там закватувала дня 24.II в польських селах Куліки, Адами, Бортники, де перебуває до сьогодні, роблячи випадки на українські села” [10, 35].

У березні 1944 р. великі радянські партизанські з'єднання прибули в північні села Золочівської округи та села сусідньої Радехівщини, про що знаходимо детальний опис у повстанському документі: “Дня 13.III і 14.III в нашім терені в селах Бурдуляки – Козаки, Станіславшик, Монастир Брідський, Труйло, Гутисько Турянське, Потоки, Трійця квартирує банда більшовицька, яка села сильно зрабувала і знищила (Монастир

Брідський). Головно забрали всі харчеві продукти, також безрого, корови, вівці і коні з возами. Переводять сильні ревізії по хатах, всіх будинках, садах, подвір'ях, спеціальними штыками копають раз коло разу та знаходять ті всі речі, що люди позакопували чи сховали в криївках під землею” [10, 40].

Повстанські відділи Золочівщини повели наступ на ворога. У січні 1944 р. чота “Лапайдуха” спільно з боївкою СБ здійснила напад на загін радянських партизан, що перебував у с. Адами (тепер – Заводське) Буського району. Однак через неузгодженість дій між повстанським відділом і боївкою СБ акція не досяга очікуваних результатів. Ворог зазнав незначних втрат, проте був змушений залишити село та відступити в напрямі Стоянівських лісів [4, 160 – 168].

Уночі 25 лютого 1944 р. радянські партизани напали на с. Баймаки (тепер – Буського району), де в цей час перебувала повстанська чота, правдоподібно “Малинового”, яка прийняла бій з нападниками та спромоглася зупинити пограбування села [10, 36].

Є свідчення, що через два дні на хуторі Куліки поблизу села Переволочно (тепер – Буського району) відділ М. Кравчука мав черговий бій з противником, який, як і напередодні, змушений був рятуватися відступом до с. Тур'я. Ще через декілька днів на дорозі біля сусіднього присілка Вольянка чота мала збройну сутичку з радянським розвідувальним загonom та примусила його відійти [14, 81].

8 березня 1944 р. до с. Боратин (тепер – Бродівського району) прибула сотня УПА “Чорногори”, підвідділи якої розташувалися в різних частинах села, аби в будь-який момент можна було організувати надійну оборону. Увечері в одній із хат повстанці виявили та затримали трьох чоловіків у німецьких уніформах. Під час їхнього допиту один із затриманих підірвався на гранаті, від вибуху якої також зазнали поранення сотенний “Чорногора” і стрільці “Сірак” та “Скиба”. Двоє інших невідомих були знищені стрільцями сотні. Згодом радянські дослідники намагалися ототожнити їх із розвідувально-диверсійною групою Миколи Кузнецова [16, 64 – 68]; [5]. Ця версія побутує й досі.

14 березня 1944 р. повстанські відділи Золочівщини перекрили дорогу радянським партизанам, які наступали на села Тур'я й Гутисько Тур'янське. У результаті бою, що розгорівся, ворог зазнав відчутних втрат і був змушений відступити в ліс під с. Монастирок Бродівського району [10, 40].

У квітні 1944 р. вишкільні чоти “Оленя” (Володимира Царика) та “Сокола” при підтримці місцевою боївкою ОУН у лісі біля с. Пониква Бродівського району провела рішучий бій з червоними партизанами. Володимир Царик згадував (збережено мову і стиль документу): “... село Пониква. Мій відділ в силі 22 чоловік, маю наказ прогнати червоних партизан, які були в лісі при селі Пониква коло Бродів і нищили та грабували село. Получившись ще з другим відділом інструктора “Сокола” в силі 26 чоловік та місцева боївка 15 чоловік, разом 43 стрільців з доброю зброєю розпочали бій в лісі. Коло години 4-ї рано наші стрільці в силі 12 чоловік із двома кулеметами розділили червоних, бо одна частина подалась в ліс за нашими, які мали наказ помалу цофатись в глиб лісу, де чекала чота “Сокола”, а я з рештою підходив до тих що лишилися на місці. На даний умовлений знак наших чотири гранатомети почали кидати в саму середину червоних гранати, не даючи їм получитись разом з віддійшовшим відділом проти чоти “Сокола”. Тоді під обстрілом гранатометів і двох наших скорострільів червоні почали хвилюватись, не знаючи куди кинути свої сили головні, що були цілий час під обстрілом наших гранатометів. По годині бою я получився з відділом “Сокола” перервали червоних на дві частини і обі обкружили. Тоді грімке “Слава”, червоні почали стріляти, а решта їх підносила руки просячи “не стріляйте ми піддаємось, ми проти вас не хочемо воювати”, але деякі на лівому крилі ще боронились. Тоді я перекидаю з правого крила ще 10 стрільців і по півгодинному бою розоружуємо 85 червоних. Непотрібних нищемо, а деякі втікли. Ворог лишив на полі бою 45 вбитих і около 30 ранених. В наших один вбитий і трох ранених. Здобуто 6 скорострільів “Максим”, 3 гранатомети, два вози з кіньми, одну легку гарматку пошкоджену нашим гранатометом, багато нагробованого селянського добра, харчів і амуніції” [3].

Протистояння на протипольському фронті особливої гостроти набуло на початку 1944 р. й вилилося в численні обопільні збройні акції, жертвами яких стало й мирне населення.

Загалом Проводом ОУН польський відтинок боротьби трактувався як другорядний. Водночас перед низовими структурними одиницями підпілля ставилося завдання уникнення протистояння між українцями та поляками. Дозволялася ліквідація тих польських шовіністичних елементів, які активно виступали проти українства. На будь-яку польську акцію терору проти українського населення місцеві проводи ОУН були зобов'язані підготувати та провести операції у відповідь на організаційні осередки польського підпілля. Усі рішення щодо проведення такої акції приймав окружний провідник [VII, 247].

13 лютого 1944 р. за розпорядженням провідника “Гонти” був проведений наскок на село Гутисько Брідське було одною з найсильніших баз польського підпілля у цьому терені. До операції було залучено сотню УПА “Чорногори” у складі трьох підвідділів. За планом операції наступ мав відбутися після п'ятихвилинного мінометного обстрілу села (задля поширення паніки) водночас із трьох напрямів, із метою витіснення супротивника у відкрите поле під удар повстанських кулеметів. Операція розпочалася вдало. Чоти “Білого”, “Іванка” та “Ткаченка” зуміли просунутись до середини села, але в цей момент на допомогу оточеним, які того дня квартирували в селі, наспіли німецькі відділи з двома бронемашинами та почали обстрілювати повстанців. Із сусіднього села відкрила вогонь німецька артилерія. Повстанському заслону вдалося бронейними кулями підпалити одну бронемашину, а другу німці покинули на полі бою. Зважаючи на втрати та ворожу перевагу, був відданий наказ про припинення операції та відступ відділів УПА [16, 58 – 60]. За різними даними, у цьому бою повстанці втратили від 2 до 11 чоловік вбитими та багато пораненими, які були доставлені на санітарні пункти у с. Літовище Бродівського району. Тут їм надавала медичну допомогу група лікарів, серед яких було четверо фахівців єврейської національності [12]; [16, 58 – 60]; [2, 185]. За версією

поляків, під час цього наскоку їхні втрати склали щонайменше 55 чоловік вбитими [17, 65 – 66].

Отже, тактика “самооборонних дій”, якою послуговувалися відділи УПА Золочівської округи ОУН, як зрештою, й інших структурних одиниць підпілля Галичини, у першій половині 1944 р. дала змогу захистити місцеве населення від свавілля і терору німецьких збройних формувань, польських та радянських партизанських загонів і водночас накопичити сили та досвід для продовження боротьби зі сталінським тоталітарним режимом, встановленим на згаданому терені у липні 1944 р.

Подальші дослідження теми уможливлять класифікацію бойових акцій відділів УПА Золочівщини та встановлення їхньої чисельності.

Джерела та література

- I. Архів УСБУ ЛО. – Спр. 1965. – Арк. 49 – 50.
  - II. Архів УСБУ ЛО. – Спр. П-26295. – Арк. 40.
  - III. Архів УСБУ ЛО. – Спр. П-31730. – Арк. 43.
  - IV. Архів УСБУ ЛО. – Спр. П-32166. – Арк. 286.
  - V. Архів УСБУ ЛО. – Спр. П-33024. – Арк. 13 – 14.
  - VI. Архів УСБУ ЛО. – Спр. П-34245. – Арк. 26.
  - VII. ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 11. – Арк. 247 – 252.
  - VIII. ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 219.
1. Броди і Брідщина. Історично-мемуарний збірник. – Торонто, 1988. – 671 с.
  2. Голяш Ст. За волю України. Боротьба УПА в повіті Броди // Броди і Брідщина. Історично-мемуарний збірник. – Торонто, 1988. – С. 181 – 206.
  3. Життєпис уніста Царика Володимира // Архів ОУН у Мюнхені.
  4. Загоруйко Роман. Повернення зі справжнього пекла. – Новий Розділ, 2004. – 603 с.
  5. Климчук Йосип. Історія села Боратин (Частина I) // Копія машинопису зберігається у домашньому архіві Михайла Романюка у Львові.
  6. Куп'як Дмитро. Спогади нерозстріляного. – Торонто – Нью-Йорк, 1991. – 431 с.

7. Куць Євген. За Україну, за її волю. Спогади і роздуми воїна УПА (псевдо “Жук”) // Машинопис спогадів зберігається у домашньому архіві Михайла Романюка у Львові.

8. Літопис Української Повстанської Армії. – Т. 12: Третя Подільська Воєнна Округа УПА “Лисоня”. Документи і матеріали / ред. Є. Штендера. – Торонто, 1989. – 352 с.

9. Літопис Української Повстанської Армії. Нова серія. – Т. 12: Воєнна округа УПА “Буг”: Документи і матеріали. 1943 – 1952. Книга 1. – Київ; Торонто : Б.в., 2009. – 800 с.

10. Літопис Української Повстанської Армії. Нова серія. – Т. 13: Воєнна округа УПА “Буг”: Документи і матеріали. 1943 – 1952. Книга 2. – Київ; Торонто : Б.в., 2009. – 1232 с.

11. Патриляк І.К. Військові плани ОУН(б) у таємній Інструкції Революційного проводу (травень 1941 р.) // Український історичний журнал. – 2000. – №2. – С. 127 – 137.

12. Спогади Кані Григорія Андрійовича // Записав Михайло Романюк 24.09.2006 р. у м. Золочеві Львівської обл. // Зберігається у домашньому архіві Михайла Романюка у Львові.

13. Спогади Рибчинського Івана Олександровича // Записав Михайло Романюк 31.11.2003 р. у м. Золочеві Львівської обл. // Зберігається у домашньому архіві Михайла Романюка у Львові.

14. Стецишин Я. Історія Красного. – Буськ, 2007. – 216 с.

15. Туди, де бій за волю (спогади курінного УПА Максима Скорупського – Макса). – Київ, 1992. – 351 с.

16. Якимів Петро. Що записано в серці. – Львів, 2002. – 159 с.

17. Komanski Henryk, Siekierka Szczepan. Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na Polakach w województwie tarnopolskim 1939 – 1946. – Wrocław, 2004. – 1184 s.

Романюк Михаил. Военные действия отделов УПА Золочевского округа ОУН в период нацистской оккупации. В статье проанализированы основные направления военной деятельности повстанческих отделов Золочевского округа ОУН от момента их создания в январе 1944 р. и до установления советской власти в регионе в июле того же года; отображены особенности боевых акций отрядов УПА на противонемецком, противопольском и противобольшевистском участках борьбы.

Ключевые слова: Золочевский округ ОУН, ОУН, УПА, боевые действия.

Romanyuk Mykhailo. Military actions of the UIA units of the OUN of Zolochiv district during the Nazi occupation. The article analyzes the main trends in the military activities of the Ukrainian Insurgent Army units of the OUN of Zolochiv district in the period from their organization in January 1944 until the crossing of the line of Soviet-German front in July of that year. It highlights the features of military actions of the UIA in the course of the anti-German, anti-Polish and anti-Bolshevik struggle.

Key words: Organization of Ukrainian Nationalists (OUN), OUN of Zolochiv district, Ukrainian Insurgent Army (UIA), fighting.